

Ézsaiás próféta könyve

1775: Döderlein: Az Ézs 40–66 nem származhat az Asszír korból

1892: Duhm: Ézsaiás könyve három gyűjteményből áll:

Ézs 1–39: Proto-Ézsaiás:

Ézsaiás, Ámóc fiának próféciái (Kr.e. 736–701)

Ézs 40–55: Deutero-Ézsaiás

Második Ézsaiás, a babiloni fogság névtelen prófétája

Ézs 56–66: Trito-Ézsaiás:

Harmadik Ézsaiás, a fogság utáni időszak névtelen szerkesztői

Ézsaiás 1–39

Az Ézs 1–39 alaprége

H. WILDBERGER: maximalista megoldás

Minden Ézsaiásé, aminek az ellenkezőjét nem lehet bizonyítani

O.Kaiser: minimalista megoldás

Semmi nem Ézsaiásé, amit nem lehet bizonyítani

R. Kilian: Ézsaiás ítéletes próféta

Semmi nem Ézsaiásé, ami ellentmond az Ézs 6-nak

U. Becker: Ézsaiás eredetileg üdvpróféta

Semmi nem Ézsaiásé, ami ítéletes prófécia

Ézsaiás kora (Kr. e. 736–701)

738: Menahém Asszíria adófizetője lesz (2Kir 15,19k).

734–733: A szír-efraimi háború (lásd 2Kir 16; Ézs 7–8).

727: Hóseás lázadása (2Kir 17,1–6)

722: Izráel bukása (2Kir 17)

713: Az asdódi felkelés Asszíria ellen

705: Ezékiás lázadása (2Kir 18–20; 2Kron 32,3–5)

701: Az asszír Szanhérib megtorló hadjárata Palesztinában

Ézsaiás személye:

Jeruzsálemből származott és ott is működött — Apját Ámócnak hívták (Ézs 1,1) — Előkelő származású, bejárása volt a királyi udvarba, tudott írni és olvasni (Ézs 8,1k; 30,8) — Nős volt, felesége „prófétanő” (Ézs 8,1–4) — Két fiáról tudunk, akiknek szimbolikus neveket adott (7,3; 8,3).

Ézsaiás igehirdetése

I. 736–734: Elhívásától a szír-erfaimi háborúig

Ézs 1–5: Szociális és vallási viszonyok kritikája

II. 734–733: A szír-erfaimi háború ideje

Ézs 6,1–8,18: A júda-ellenes koalíció megsemmisülését, majd az asszír betörést jövendöli.

III. 727–713: A filiszteus lázadások időszaka

Ézs 14,28–32, 18,1–6; 20: Az egyiptomi segítség csupán illúzió, a fáraóra támaszkodni Isten helyett pedig egyenesen bűn.

IV. 705–701: Ezékiás lázadására és Jeruzsálem ostroma

Ézs 1,4–8; 10,5–15; 22,1–14; 28–32: Elítélte a király asszírelles politikáját, s meghirdette az ország pusztulását. Asszír elbizakodottságát látva azonban annak vesztét és Jeruzsálem megmenekülését jövendöli. Az elmaradt bünbánat miatt meghirdeti az ország teljes pusztulását.

Ézs 1–39 felépítése

I. Ítélet Júda ellen (1–12)

II. Ítélet a pogány népek ellen (13–27)

III. Üdvösség Júdának (13–27)

* * *

1–12: Júda és Jeruzsálem elleni próféciák (és üdvígéretetek)

1: *Ézs 1–39*, majd az Ézs 1–66 prológusa*

6,1–8,18: *Ézsaiás emlékirata: igehirdetése a szír-erfaimi háború idejéből*

13–23: Idegen népek elleni próféciák

13–19: *Ítélet a népek ellen:*

19,18–25: *Egyiptom és Asszíria megtér az Úrhoz*

20–23: *Ítélet a népek ellen*

24–27: Ézsaiás nagy apokalipszise

28–32: Asszír ciklus

33: Epilógus: Júda megszabadulása és Isten jeruzsálemi királyságának kezdete

34–35: Ézsaiási kis apokalipszise

34: *A népeket jelképező Edóm pusztulása*

35: *A zsidóság hazatérése és az üdvkorszak kezdete*

36–39: Függelék: Ézsaiás-elbeszélések (vö. 2Kir 18–20)

Proto-Ézsaiás könyvének előállása

Főbb elméletek

I) B. Duhm, G. Fohrer:

A könyv az Ézs 1–12; 13–23 és 24–35 részgyűjteményekből állt elő a kései fogság utáni időben.

Előnye: a könyv szerkezete támogatja

Hátránya: hogyan lehetett olyan sokáig 3 Ézsaiás-könyv?

II) S. Mowinckel, H. Barth:

Jósiás korában már egyetlen Ézsaiás-könyv létezett, a jelenlegi forma későbbi tagolás eredménye.

Előnye: korai előállítás, egységes szerkesztés

Hátránya: Miért állt elő a jelenlegi tagolás?

Proto-Ézsaiás könyvének (Ézs 1–39) előállása

— A még önálló gyűjtemény —

I. Ézsaiás próféta igéi

- 2–10
- 6,1–9,6 (A próféta emlékirata) – a szír-efraimita háború idején
- 2,6–10,15 – az asdódi felkelés kora
- 28–31: A Szanhérib-invázió kora
- Önálló igék: 14,28–32; 17,1–11; 18,1–6; 20; 22,1–14; 15–18

II. „Asszíria”-redakció

- A részgyűjtemények egyesítése – kronológiai sorrendben

III. Fogság korabeli kiegészítések

- Prolóógus (1,2–20) megszerkesztése
- Bálványimádás elleni glosszák: 2,18–19; 8,19–20; 17,10–11
- Ítéletes próféciák fogságra alkalmazása néhány verses betoldásokkal

IV. Korai fogság utáni kiegészítések

- Ítéletes próféciák üdv-recenziója: 6,13b; 4,2; 7,22a; 10,12; 17,7–8; 28,5–6; 31,(6–)7
- Hosszabb üdvígéret: 11,1–9; 16,1–5

V. Az Ezékiás elbeszélések (36–39) átvétele

VI. Az idegen népek elleni próféciák bedolgozása: 13–23; 34

– Az Ézs 40–55*-tel való egybekapcsolás —

VII. Az ún. „Heimkehrredaktion”: a Diadoch háborúk kora:

A népek megsemmisülése után a diaszpóra a termővé vált pusztaságon át visszatér Jeruzsálembe

— Az Ézs 56–66 szerkesztőinek betoldásai —

VIII. 4,2–6; (valamint 56,9–59,21):

302 előtt: a késlekedő üdv feltétele a megtérés

IX. 1,27–28; 3,9b–11; 12,1–6; (14,1–3; 29,17–24 + 63,7–66,24)

A megtérő igazaknak üdv, a gonoszoknak ítélet

X. Legkésőbbi betoldások: 11,10; (18,7;) 19,18–25; 25,6–7.8

konzolidálódott Ptolemaiosz kor: a népek csatlakoznak Izráelhez

Deutero-Ézsaiás könyve (Ézs 40–55)

I) A könyv történeti háttere:

- A fogság előtti próféták jóvendölései beteljesedtek (40,2; 42,22.24k; 43,28; 48,10)
- Júda földülva, a Templom romokban (44,26.28; 49,19; 51,3)
- A nép elnyomva, kifosztva (42,22)
- A nép száműzöttként Babilóniában (43,14; 48,20) vagy a diaszpórában (43,5kk; 49,12) él.

De a büntetés ideje letelt (40,1k)!

- Isten elindította Círus, a perzsák királyát (41,1–5; 44,28; 45,1–7.13), aki
- Engedélyezi a hazatérést és a Templom újjáépítését (45,1–7; 44,26–28; 54,1kk)
- Isten maga vezeti majd haza a foglyokat (40,1–11; 52,11k)

II) Az Újbabiloni birodalom összeomlása

Nebukadneccar (604–562) halála után hét év alatt 3 király

- 555: Nabonid trónra kerül – vallási reformok – székhelyét Ézsak-Arábiába helyezi
- 550: a perzsa Círus Média királya lesz
- 546: Círus legyőzi Lídiát (Kis-Ázsia)
- 539: Babilon elfoglalása
a Perzsa birodalom megszületése
- 538: A hazatérés első hulláma

A könyv keletkezése: Kr.e. 550, vagy talán már 546 után

46–47. fejezetek: Babilon még nem esett el

III) A könyv felépítése:

- *MOWINCKEL*: önálló próféciák laza halmaza
- *HESSLER, LAATO*: minden részletében átgondolt drámai vonalvezetés
- *WESTERMANN*: világos szerkezet, tagoló-elem: a himnuszok

A könyv világosan két részre oszlik:

- A) **40–48**: Izráel/Jákób, vita- és perbeszédék, Círus, Babilon
- B) **49–55**: Sion leánya, Ebed–Jahve–Énekek

IV) A könyv előállása:

- 1) **Biográfiai magyarázat:** *a 40–48 még Babilon eleste előtt, míg a 49–55 az után keletkezett*
- 2) **Elliger:** *az 52,12 után minden a próféta tanítványától, Trito-Ézsaiástól származik*
- 3) **Redakciótörténeti iskola:**
alapréteg a 40–48-ban keresendő – az
anyaga későbbi szerkesztők kiegészítései – a 49–55
– (van Oorschot: 7, Kratz: 5 kiegészítés-réteg)
- 4) **Angolszász szinkrón megközelítés:** *A könyv mesteri kompozíciója csak egyetlen szerző műve lehet*

V) A könyv teológiája:

- 1) A fogság nem Jahve kudarca, hanem tervének beteljesülése
- 2) A szabadításon is Jahve dolgozik: Círus az Ő eszköze
- 3) Minden más isten csak tehetetlen báb
- 4) A hazatérés a pogányok megtéréséhez vezet majd
- 5) A szabadításnak nincsenek előfeltétele

A meggyőzés érdekében a próféta ősi tradíciókhoz nyúlik vissza:

- A) *Jahve a világ teremtője – most új dolgokat teremt*
- B) *Az egyiptomi szabadulás – Jahve most új exodust készít*
- C) *A pusztai vándorlás – Jahve ismét elvezeti népét Kánaánba*

V) Az Úr szenvedő szolgájáról szóló énekek

Duhm: Négy ének, mely formailag és tartalmilag elkülönül a könyv próféciáitól – de egymás mögé illesztve egy egységet alkot:

42,1–4:	<i>A szolga beiktatása</i>
49,1–6:	<i>A szolga küldetése: Izráel helyreállítása és a népek megtérítése</i>
50,4–9:	<i>A szolgát, Jahve hű tanítványát üldözés éri</i>
52,13–53,12:	<i>A szolga halála: a sokak megigazulását szolgálja</i>

Ki ez a szolga?

- 1) Izráel? – a népekért szenved
- 2) A gola? – az otthonmaradtakért szenved
- 3) Izráel nagy mártírjai? – a saját népéért szenved
- 4) Az eljövendő Messiás?
- 5) Maga Deutero-Ézsaiás?

A gyűjtemény előállása

A) *Steck*: A négy éneket eredetileg önállóan hagyományozták, majd utólag iktatták a könyvbe (blokkmodell)

– az 1–3 éneket a próféta írta

– a 4. éneket tanítványai írták mesterükről

B) *Mettinger*: Eleve a könyv kiegészítésének szánták (redakciótörténeti modell)

van *Oorschot*: az énekek szerzője nem ugyanaz, azok több lépcsőben kerültek a könyvbe (redakciótörténeti modell)

Trito-Ézsaiás könyve

Egyetlen szerző: Trito-Ézsaiás

Duhm (1892): *Ézs 56-66 szerzője* --- a hazatérés és Nehémiás működése között
Elliger (1928; 1933): *Ézs 40-52* szerkesztője + Ézs 56-66 szerzője*

Töredék-modell: Volz (1932), Whybray (1975) és Sekine (1989)
Trito-Ézsaiás (60-62) és egyéb névtelen próféciák anyaga*

Redakciótörténeti modell: Westermann (1966)
Trito-Ézsaiási alapréteg (60-62) Kr. e. 538 és 515 között*
+ hét redakcionális átdolgozás

O. H. Steck: A „nagy-Ézsaiás könyv” elmélet (1985-)
Ézs 56-66 Ézsaiás könyvének redakcionális kiegészítése

I. Ézs 60-62: Az üdvösség korszaka (Kr. e. 515-445)
a még önálló Deutero-Ézsaiás könyv kiegészítése

- „Heimkehrredaktion” (Kr. e. 312)

Proto- és a Deutero-Ézsaiás könyvének az összekacsolása
Ézs 10,20-23; 11,11-16; 13,5-16; 24-27*; 34,2-4; **35**; 51,1-11*; 52,4-5; 62,10-12

II., Ézs 56-59: Az üdvösség feltétele a megtérés (a diadochoszok harcainak ideje)
Ézs 1,27k.; 4,2-6; 29,17-24; 33,14-16; 48,22; 51,16; 60-17-22; 62,8k.; 63,1-6.

56,1-8: A törvény és a szombat megtartása - zsidók és pogányok számára egyaránt
56,9-57,13: Méltatlan vezetők, bálványimádó, parázna nép
57,14-21: A kegyelmes Isten kész a bűnbocsánatra
58: Az igazi bűjt
59,1-13: Bűnbánó imádság - minta a nép számára
59,14-20.21: Isten ítéletet tart a meg nem térők fölött

III. Ézs 63-66: Üdvösség az igazaknak, ítélet a bűnösöknek (IV. sz. vége)
Ézs 1,29-31; 12,1-6; 14,1-3; 54,11-17; 56,1-8; 58,13k.; 60,12; 61,3.

63,1-6: Ítélet a népek fölött: Izrael üdvösségének a kezdete
63,7-64,11: Izrael panaszéneke: bűnvallás és könyörgés szabadulásért
65,1-16: Isten válasza: Az ítélet elkerülhetetlen
65,1-7: A bálványimádók elpusztulnak
65,8-16: Csak az igazak menekülnek meg
65,17-25: Új teremtés: az igazakra váró üdvösség leírása
66,1-4.5-6: A bálványimádók ítélete
66,7-24: Jeruzsálem jövőendő boldogsága
66,17.24: A bűnösöket Isten kirekeszti ebből a boldogságból

Jeremiás könyve – Kortörténeti háttér:

650 körül: Egyiptom újra függetleníteni tudta magát.

652–648: Babilon fellázadt, de egyelőre sikertelenül

625: Nabupolassar vezetésével Babilon elszakad Asszíriától:

az Újbabiloni Birodalom létrejötte

622: *Jósiás elszakad Asszíriától, vallási reformok, jelentős északi hódítások*

614: Assur elfoglalása

612: Ninive bevétele – Az Asszír birodalom bukása

609: II. Nékó fáraó (609-593) megszállja a szíro-palesztin térséget

Jósiás elesik a megiddói csatában

A hazafelé tartó fáraó Jóház Jójákímot (Eljákím) emeli trónra

605: Nebukadneccar győzelme Karkemisnél

604: *Júda Babilónia hűbérese lesz*

601: Egyiptom határában a két birodalom döntetlen csatát vív

Jójákím felfüggeszti Babilonnak az adófizetést

598: *Nebukadneccar bosszúhadjárata*

Jójákím utódja, Jójákin megadja magát

Az I. deportáció

Nebukadneccar a trónra Cidkiját ülteti

589: *Cidkijá fellázad Nebukadneccar ellen*

587: *Jeruzsálem bevétele – másfél évi ostrom után*

A II. deportáció – a babiloni fogság kezdete

Gedaljá meggyilkolása

sok júdai Egyiptomba menekül

A próféta működének korszakai

I. Elhívásától a Jósiás-féle reformig (Kr.e. 626-622) ?

a vallási és erkölcsi viszonyait és az azért felelős vezetőket ostromozza
meghirdeti Isten ítéletét

üdvöt jövendöl az északi országrésznek ? (Jer 30–31)

Anyaga: Jer 1–6

Jeremiás hallgatása? (Kr.e. 622–609)

– *626 a születésének dátuma? (W. L. Holladay, 1981)*

– *626 egy szerkesztő fiktív évszáma? (F. Horst, 1923, C. Levin, 1981)*

II. Jósias halálától az első deportációig (Kr.e. 609– 598)

Jójakim bűneit és a függetlenségi törekvéseket ostromozza
Igehirdetése miatt számos támadás éri
Anyaga: Jer 7–20 anyagának többsége, Jer 26, 35–36

III. Az első és a második deportáció között (Kr.e. 598–587)

Jeremiás szembeszáll a függetlenségi párt hamis reményeivel
Fokozódó ellentét velük és az üdvprófétákkal
Anyaga: Jer 21–24; 27–29; 32; 34; 37–39

IV. A második deportációtól Egyiptomba hurcolásáig (587-585)

Gedaljá meggyilkolása után a menekülők Egyiptomba hurcolják
A menekülteket Egyiptomban is utoléri majd Nebukadneccar keze
Próféciai a bálványimádás ellen
Anyaga: Jer 40, 42–44

A könyv szerkezete

A Masszoréta változat			Lxx változat (kb. 1/8-val rövidebb)	
Fenyegető próféciai Júda és Jeruzsálem ellen	1,1–25,14	I.	1,1–25,14	Fenyegető próféciai Júda és Jeruzsálem ellen
Idegen népek elleni próféciai – bevezető	25,15–38	II.a	25,15–38	Idegen népek elleni próféciai – bevezető
Üdvigérek	26–35	IIb.	46–51	Idegen népek elleni próféciai
Elbeszélések Jeremiás életéből (Bárúk életrajz)	36–45	III.	26–35	Üdvigérek
Idegen népek elleni próféciai	46–51	IV.	36–45	Elbeszélések Jeremiás életéből (Bárúk életrajz)
Történeti függelék (a 2 Kir 24–25 kivonata)	52		52	Történeti függelék (a 2 Kir 24–25kivonata)

A könyv keletkezése:

I. „Őstekercs” elmélet (vö. Jer 36)

A könyv egészének a szerzője – maga Jeremiás
Mit tartalmazhatott az „őstekercs”? – eltérő rekonstrukciók

II. S. Mowinckel (1941) forrás-elmélete

Előzmény: B. Duhm (1901): a könyv eltérő műfajú részletei önálló forrásműveket alkottak

- A) Költői próféciák + az önéletrajzi részletek (Jer 1–25)
– *Jeremiás a szerző*
- B) Az ún. Bárúk-életrajz (Jer 19,1-20; 6; 26; 28; 36-44)
– *Bárúk, Jeremiás írnoka a szerző* (vö. 36; 43; 45).
- C) Prédikáció-szerű prózai beszédek a dtr. iskola stílusában
(7,1–8,3; 11,1–14; 18,1–12; 21,1–10; 22,1–5; 25,1–14; 34,8–22; 35)
– *Jeremiás a szerző*
- D) Üdvjövendölések: Jer 30–31
– *nem Jeremiás a szerző*
- (E: Idegen népek elleni próféciák /Jer 46–51/ – nem Jeremiás a szerző)

Az elmélet módosításai:

- a D forrás magva is Jeremiásra megy vissza (W. Rudolph, 1947)
- az E forrás magva is Jeremiásra megy vissza (W. Rudolph, 1947)

III. Redakciótörténeti modell

Előzmény: A C forrás anyaga és a Deut/DtrG között szembetűnő a hasonlóság

- A) Jeremiás és a deuteronomista mozgalom kortársak voltak
– közös forrás (J. Bright 1951, 1966).
- B) Jeremiásra hatott a dtr. iskola (Tóth K, 1990)
- C) A C forrás anyagát utólag, a Deut stílusában átdolgozták
(W. L. Holladay, 1960, 1986, 1988)

Jeremiás könyvének egészét egy dtr. szerkesztő szerkesztette össze

- J. Ph. Hyatt (1956)
- W. Thiel (1973, 1981): egységes dtr. redakció a Jer 1–25.26–45 anyagán

Részletkérdések

A) Jeremiás üdvprófeciái (Jer 3, 32; 30–31)

- *Nem eredetiek (S. Mowickel 1941):*
C. Levin (1985), T. Odashima (1989): fogság utáni kiegészítések,
amelyek több lépésben álltak elő
- *Az üdvjövendölések magva eredeti (W. Rudolph 1947, N. Kilpp 1990)*
S. Herrmann (1965): ez a mag az Izrael, illetve Efraim és Manassé
mondások – eredetileg az északi országrész helyreállítását jövendölik

B) A Bárúk-életrajz (Jer 19,1–20; 6; 26; 28; 36–44)

– *szerezője Bárúk?*

A Jer 36 szerint nem prózai elbeszéléseket írt

Maga a könyv nem állítja, hogy valóban ő lenne a szerző

K. F. Pohlmann (1978), Chr. R. Seitz (1989):

- Az elbeszélések magvát általában a 37–42 fejezetek alkotják
- ezt a babiloni fogság idején, a fogságban állították össze
- Jeremiás könyvébe egy későbbi redaktor illesztette bele
- ugyanez a redaktor kapcsolta hozzá a Jer 36, 43–45 anyagát

C) „Jeremiás vallomásai”, ill. „konfessziói”

Jer 11,18–12,6; 15,10–21; 17,12–18; 18,18–23; 20,7–18

- Ezek egyszerű panaszénekek, amiket utólag hoztak összefüggésbe Jeremiás életrajzával vitatja el az eredetiségüket (K. F. Pohlmann, 1989)
- Szerzőjük maga Jeremiás (W. Thiel, 1987)

Ezékiel könyve

I. A próféta személye

- papi származású (1,1-3)
- Kr. e. 597-ben került fogságba (vö. 33,21; 40,1).
- elhívását a fogság ötödik évében (Kr. e. 593), harminc évesen kapta
- utolsó datált próféciája (29,17kk.) a fogság 27. esztendejére, azaz Kr.e. 571-re van keltezve

- a deportáltak között nagy tekintélynek örvendett (8,1; 14,1; 20,1; 33,31)
- nős volt, felesége Jeruzsálem pusztulása előtt meghalt (24,15–27)

II. Igehirdetésének forrásai

A) Papi tradíció

- szókinccse és gondolatvilága egyezéseket mutat a Pentateuchos papi törvényeivel (vö. pl. Ez 22,6-12 és Lev 18,7-20)
- a jeruzsálemi templomot nagyon jól ismeri (8–11)
- a templomban Isten lakóhelyét és minden áldás forrását látja (8. és 40kk.)
- a megtérést a kultikus megtisztulás analógiájára írja le (36,25)

B) A próféta tradíció

- „elragadtatásai”: az Illés- és Elizeus történetekkel rokon (vö. 1 Kir 18,46; 2 Kir 2,16; 5,26)
- Igehirdetésének tartalma Ámósz, Hóseás és Jeremiás igehirdetésével mutat egyezéseket (vö. Ez 7 és Ám 8,2; Ez 16, 23 és Hós 2; Jer 3).

III. Igehirdetésének formai sajátosságai

A) Rövid, költői próféta mondások helyett

- nagyobb, összefüggő prózai beszédek (Ez 18) vagy
- terjedelmes költői példázatok

16: a házasságtörő asszony; 23: a házasságtörő testvérpár;

17: a szőlőtőke; 19,10–14: a szőlővenyige; 15: a terméketlen venyigék; 19,1–9: a két fogoly orozlán; 22,17kk: az ezüstsalakká lett és tűzbe vetett nép; 24,1-14: a megtisztíthatatlan rozsdás fazék

B) A korábbiaknál jóval terjedelmesebb, összetettebb látomások

1–3: Isten megjelenő dicsősége; 8–11: a templomban folyó bálványimádás és a város pusztulása; 37: a kiszáradt csontok életre kelnek; 40–48: az új templom leírása)*

C) Elődeinél jóval több jelképes cselekedet

4: Jeruzsálem ostromának modellezése; szűkös fejadag az ostrom jeleként; 5: levágott hajával és szakállával a nép sorsát ábrázolja ki;
12: batyuval éjjel áttöri saját háza falát; 21,11–12: a sóhajtozás;
21,23–28: a támadó babilóniaiak útjának modellezése;
24,15–24: nem gyászolhatja el meghalt feleségét

I

V: A könyv szerkezete

1. Ítélet Júda felett (1–24)
2. Ítélet a népeken (25–32)
3. Üdvígéreték Júdának (33–48)

e hármás apokaliptikus sémához lásd Ézs 1–35(.36–39); Jer Lxx, Zof

V. Próféta működése

1. Elhívásától Jeruzsálem elpusztításáig (Kr.e. 593–587)

A Júdában maradt nép ellen meghirdeti a közlő ítéletet

– az ítélet okai:

- bálványimádás (8–11; 20,26–29)
- tisztasági, szexuális és erkölcsi törvénytelenység (22,6–12; 18,6–18)
- a vezetőik gögőssége, kisajátítások (11,1–4, vö. 11,15; 33,23k.).
- a papok és próféták nem töltik be az órállói tisztet (13; 22,23k.)

– az ítéletet „Isten kardjaként” (21,1–22) Babilon hajtja végre

– Isten elhagyta a templomot és Jeruzsálemet,
kiszolgáltatva ezzel a népet (8–11)

A foglyokat megtérésre hívja fel

– az egyéni felelősségről szóló tanítása (18; vö. 3,16–21)

A Júda bukásában részes népek felett Isten ítéletét hirdeti meg

***Felesége halála után (24,25–27) Isten hallgatásra kényszeríti a prófétát
Jeruzsálem pusztulása után Isten feloldja a hallgatási parancsot (33,21k)***

2. Jeruzsálem pusztulásától működése végéig (Kr.e. 587–571)

Ezékiel az ország helyreállítását és a hazatérést jövendőli

*Isten ismét visszatér a helyreállított templomba,
és az áldás forrásává teszi azt (40–42*, 43,1–9; 47,1–12)
(benne jelentős mennyiségű későbbi kiegészítés)*

VI. A könyv keletkezése

A) Radikális irányzat

(G. Hölscher, 1924; J. Becker, 1971; S. Herrmann, 1965).

- a könyv anyagának túlnyomó többsége nem Ezékieltől, hanem későbbi szerkesztőktől származik
- Ezékiel a próféta eredeti üzenete teljes bizonyossággal már nem rekonstruálható
- eredeti anyag kizárólag az ítélethirdetési között (1–32,–37) lelhető

Hölscher: a könyv 1273 verséből összesen 140 vers Ezékielé (10%)

B) Mérsékelt irányzat (G. Fohrer, 1955, 1975)

- a könyv anyagának többsége Ezékieltől származik, s csak egy kis része későbbi szerkesztőktől
- a szerkesztők és Ezékiel anyaga jól elkülöníthető
- a kiegészítések lényegesen nem változtattak a próféta mondanivalóján

Ezékiel maga foglalta írásba igehirdetését, halála után egy szerkesztő nyolc kisebb gyűjteménybe egyesítette igéit, majd egy harmadik lépésben ezeket a jelenlegi formájukba rendezték.

Fohrer: a könyv 1273 verséből összesen 886 vers Ezékielé (70%)

C) Közvetítő irányzat (W. Zimmerli, 1955–1969)

- a könyv anyagának több, mint a fele Ezékieltől származik
- a szerkesztők és Ezékiel anyaga jól elkülöníthető
- a kiegészítések lényegesen meghatározzák a könyv mondanivalóját

Ezékiel maga foglalta írásba igehirdetését, halála után egy szerkesztő nyolc kisebb gyűjteménybe egyesítette igéit, majd egy harmadik lépésben ezeket a jelenlegi formájukba rendezték.

Zimmerli: a könyv 1273 verséből összesen 764 vers Ezékielé (60%)

D) Minimális konszenzus:

- a könyv több lépésben állt elő
- Ezékiel szavai mellett a mű későbbi kiegészítéseket is tartalmaz
- későbbi redaktoroktól származik
 - az idegen népek elleni próféciák (25–32) jó része
 - a Júdának szóló üdvígéretnek egy jelentős része
 - a 38–39 apokaliptikus szövege
 - a 40–48 fejezeteknek anyagának túlnyomó zöme

Ámós könyve

I. Datálás, kortörténeti háttér

7,10–17: II. Jeroboám idejében (Kr. e. 787–747)

1,1: „két évvel a földrengés előtt”

8,9; 5,8: „Sötét lesz az, nem világos!” – Kr. e. 763-as napfogyatkozás

Ez Izrael egyik legjelentősebb virágkora

Damaszkusz hatalmát Kr. e. 800 után az Asszírok megtörik

II. Jeroboám, délen pedig Uzzijjá jelentős hódításokat visz véghez

Északon és délen egyaránt páratlan gazdasági fellendülés

A városi = kánaáni néprétegek politikai és gazdasági befolyása nő

Szociális egyenlőtlenségek

Hamis vallási biztonságtudat, megüresedett kultusz

II. A próféta személye

Júdában, Tekóában élt — Juhtartó nagygazda és fügetermesztő — Isten Izraelbe küldte prófétálni — Igehirdetésének célpontjai Bétel (7), Gilgál (4,4) és Samária — A bételi főpap, Amacjá feljelenti, kiutasítják az országból — Működése nem tartott tovább egy évnél — A kiutasításnak feltehetőleg eleget tett a próféta, s további prófétai tevékenységéről nincs tudomásunk.

III. A könyv felépítése:

1,1: Felirat

1,2: Mottó: Ítélet Izráel felett

1,3–2,16: Fenyegető prófécia hét szomszédos nép, majd Izráel ellen

(Damaszkusz, Filiszteusok, Tírusz, Edóm, Ammón, Moáb, Júda)

3,1–6,14: Fenyegető próféciák Izráel és Samária ellen

7,1–9,10: Öt látomás: az ítélet visszavonhatatlan

(sáskák; perzselő tűz, *függőn, érett gyümölcs, a templom pusztulása*)

Ámós kiutasításának a története (7,10–17)

9,11–15: Üdvígéret

IV. A könyv tanítása

A) A szociális igazságtalanságok és bűnök leleplezése

B) A helytelen, megüresedett vallási élet bírálata

C) Isten még időben intette a népét, de hiába

„de ti mégsem tértetek meg hozzám...”

„megbánta ezt az Úr: Nem történik meg!...”

D) Az ítélet meghirdetése

*„sötétség lesz az ÚR napja, nem világosság”
olyan lesz, mint egy pusztító földrengés
ellenséges támadás lesz az ítélet eszköze
az ország lakosságát fogságba hurcolják*

E) Reménység a jövőre nézve

„fömlállítom Dávid összedőlt sátorát...”

V. A könyv előállása

9,11–15: Üdvigéretetek: későbbi redaktorok kiegészítése

9,8–10: a fogság utáni prófétai szövegekhez hasonlít

4,13, 5,8–9; 9,5–6: Doxológiák: nem Ámósztól származnak

4,6–12: bűnbánati liturgia: fogság utáni

Deuteronomista redakció: W. H. Schmidt (1965)

Pl.: Edóm, Tírusz és Júda strófája, a 2,10–12 és az 5,35k.

H. W. Wolff (1969) modellje:

– Ámószi ős-gyűjtemények: 1–2, 3–6; 7–9

– Ezek összekapcsolása Júdában: 735 körül

– Jósiás kora: „Bétel-redakció”

– Fogság alatti deuteronomisztikus redakció

– Fogság utáni üdvrecenzió

HÓSEÁS PRÓFÉTA KÖNYVE

Az egyetlen izráeli írópróféta

Igehirdetése csak Izráelre vonatkozik, Júdára nem

Csak északi városokat említ, Jákób történetét ismeri és idézi (11k. fejezet).

Hóseás működésének ideje:

Izráel királya: II. Jeroboám (Kr.e. 787–747).

Júdeai királyok: Uzzijjá, Jótám, Áház és Ezékiás (Kr.e. 787–697)

Működésének a kezdete: Kr.e. 750 tájéka

– Kr.e. 733/734: szír–efraimi háború

– fejesztett ingapolitika az asszír veszély miatt

Utolsó prófeciái: Kr.e. 725: megtorló hadjárat és Samária ostromának a kezdete

A könyv felosztása:

	<i>Ítélet</i>	<i>Üdvösség</i>
I. Hós 1–3: életrajzi rész	1 2,4–15 3,1–4	2,1–3 2,16–25 3,5
II. Hós 4–14: prófeciák	4,1–11,7 12,1–14,1	11,8–11 14,2–9

Hóseás igehirdetése:

*Gómer, a felesége hűtlenül elhagyja Hóseást, ő azonban visszafogadja
– ebben Izrael és Isten viszonya ábrázolódik ki*

I) Izráel „hűtlensége”:

- vallási hűtlenség: a Baal- és az Asera-kultuszhoz való csatlakozás
- politikai hűtlenség: kapkodó ingapolitika

II) A közelgő ítélet meghirdetése

Gyermekeinek jelképes nevei ezt hirdetik:

- első fia „Jezeél”
- lánya: „Nincs irgalom”
- legkisebbik fia: „Nem népem”

III) Az ítélet után Isten is visszafogadja majd a népét

(lásd Hós 6,1–3; 11,8–9; 11,4; 12,12).

A könyv keletkezése:

Az első három fejezet egy részét maga a próféta mondja el

Más részét valaki más írja róla

Rövid prófeciákat nagyobb beszédekké kapcsolták össze

Az Izráel elleni prófeciákat Júdára alkalmazták

MALAKIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE

1. A könyv felirata és a próféta neve

Mal'ákí: „Követem” – köznévf? (lásd Lxx, Targum, az újabb kutatók többsége)
– személynévf? (lásd Vulgata, és számos kutató)

2. A könyv tagolása

A masszoréta változat: 3 fejezet (így az Újfordítású Biblia)
Lxx és Vulgata: 4 fejezet (így Károli)

3. A könyv műfaja, szerkezete, tartalma

Műfaj: prófétai vitabeszéd

Felosztás:

1,1: Felirat

I) 1,2–5: Jahve szeretete népe iránt

II) 1,6–2,9: Vád és fenyegetés a kultikus vétkek miatt

III) 2,10–16: Vád a vegyes házasságok és a válások miatt

IV) 2,17–3,5: A Jahve igazságszolgáltatásában kétkedők ellen

V) 3,6–12: A templomi tized kérdése

VI) 3,13–21: A Jahve igazságszolgáltatásában kétkedők ellen

Kettős záradék (3,22.23–24)

4. A keletkezés időpontja

A Kr.e. **5. század első fele:**

Haggeus és Zakariás fellépése után (Kr.e. 520),
de még Nehémiás és Ezsdrás reformjai előtt (Kr.e. 445)

1. Az 1,8 megemlíti a perzsa helytartót
2. Áll és üzemel a második templom (felszentelése: Kr.e. 515)
3. Idézi a korábbi prófétai iratokat (3,7b – Zak 1,3)
4. A Haggeus és Zakariás jövendölései miatti csalódás hatása érezhető
5. Az edomiták hanyatlása/pusztulása legalábbis elkezdődött (1,3kk.)
6. A gyülekezet életében azok a visszasságok vannak jelen, amik ellen később Nehémiás és Ezsdrás vette fel a küzdelmet: vegyes-házasságok (2,10kk. – Ezsd 9–10; Neh 13,23kk), a tized be nem szolgáltatása (3,8kk – Neh 13,10–14) szociális konfliktusok (2,17–3,5, 3,6–12 – Neh 5 és 13), a papok fegyelmezetlensége (1,6 – Neh 13,4–9)
7. A Deuteronomium már hatással volt a próféciákra, a Papi irat még nem
8. A próféta tisztje a Törvény feletti örökös
9. Jézus ben Sirák már említi a Tizenkét kispróféta könyvét (49,10), és Illéssel kapcsolatban idézi a Mal 3,23k-t (48,10)

Különvélemények:

1. A Targum és Jeromos szerint a 3,1-ben említett követ nem más, mint a Jeruzsálem felé tartó Ezsdrás
2. A. von Bulmerincq: Malakiást Ezsdrás egyik kortársa és segítője (ugyanígy Módis)
3. Talán Nehémiás fellépése után működött (Magyarázatos Biblia, Cody, Nagy A.)
4. Holtzmann: a Makkabeusok korában keletkezhetett (vö. 1Makk 2,42)

5. Prófétai mű – vagy a Dodekapropheton írott záradéka?

I. A mű alapja egy (névtelen) próféta szóbeli igehirdetése

Így Rudolph, Deissler, Reventlow, Módis, Archer, Haag

Lehetséges betoldások: 1,11–14 (?); 2,11–13*; 3,1b–4; 3,22; 3,23–24

II. A mű írásban született, Zakariás könyvének folytatásaként

Így Utschneider, Bosshard/Kratz, Steck, Lescow, Kaiser

Kaiser és Steck elmélete

I. Az alaprég (Kr.e. 5. század első fele):

<i>Kaiser</i>	<i>Steck és iskolája</i>
Keret: 1,2–5 (Az Úr hűséges Jákóbbhoz: nép)	
1,6–10 (papok – vita)	1,6–14a (1,14b nélkül)
2,1.3–6.8 (papok – ítélet)	2,1–9
2,10 (nép? papok? – vita)	---
2,13b–14.15b–16 (papok – vita)	2,13–16 (?)
2,17 + 3,1a.5 (nép – ítélet)	---
Keret: 3,6–12 (Az Úr hűséges Jákóbbhoz: nép)	

II. Az első átdolgozás: szelektív ítélet

<i>Kaiser</i>	(1,1); 3,1b–4; 3,13–21
<i>Steck és iskolája</i>	--; 2,17–3,5; 3,13–21

Datálás:

Kaiser: korai hellenista időszak (Kr.e. 350–300),

a Zak 12–13 + 14 és a Mal 1,1, beillesztése után

Steck és iskolája: Kr.e. 240–220 között, a Zak 9–14 beillesztése után

III. A második átdolgozás:

<i>Kaiser</i>	--; 2,9; --; 3,22–24
<i>Steck és iskolája</i>	1,1, --; 2,10–12; 3,22–24

Datálás:

Kaiser: a hellenista időszak (Kr.e. 270–170)

Steck és iskolája: Kr.e. 220–201, vagy 198–190 között

IV. Későbbi kiegészítések

Kaiser: 1,11–13; 2,11–12

V. Legkésőbbi rövid betoldások

Kaiser: 1,14; 2,2; 2,7;

valamint a lélekre vonatkozó betoldás a 2,15abα.16b-ben

III. Közvetítő irányszabályzat

E. Zenger: Alapréteg: 1,2–3,12
Első kiegészítés: 3,13–21
Második kiegészítés: 3,22
Harmadik kiegészítés: 3,23–24

7. A könyv teológiája

- 1) Jahve hatalmát hangsúlyozza: a leggyakoribb istennév: *Jahve C^eba'ót*
- 2) Jahve szerepetet népe iránt eljátszhatatlan (1,2; 3,23k)
- 3) Az „ÚR napja” és a megígért üdvösség nem marad el
- 4) Az üdvösség feltételhez kötött (3,6kk.17kk)
 - a) A Templomban az istentisztelet mindenben a Törvénynek megfelelően történjen (1,6kk; 3,6kk)
 - b) A nép adja meg az Istennek kijáró dicsőséget és méltóságot (1,6; 2,2; 3,16.20)
 - c) A nép legyen szolidáris saját tagjaival
- 5) Az üdvösség azonban nem lesz mindenkié: abban csakis az igazak és a hűségesek reménykedhetnek (2,17–3,5; 3,13; 3,19.21)
- 6) Még nincs áthatolhatatlan válaszfal az igazak és a bűnösök között (3,1)
- 7) Az üdvvárakalmakban nincsen szó
 - egy eljövendő messiás-királyról
 - a zsidó függetlenség helyreállításáról
 - a Perzsa világbirodalom összeomlásáról
 - a pogány népek alávetéséről és megtéréséről
- 8) Az 1,10–11 értelmezése
- 9) A könyv kettős záradéka átvezet bennünket az Újszövetséghez:
 - Jézus a visszatérő Illés? (Mt 16,13–14; Jn 6,14; 7,40)
 - Keresztelő János a visszatérő Illés (Lk 1,16–17.77;
Mt 11,10.14; 17,10–13)
 - Ő Jézus útkészítője: Mt 3,4; Mk 1,2; Lk 3,15–17; Jn 1,19–34

Az Öt Tekercs könyvei

A héber Bibliában a tanítói könyvek között külön csoportot alkotnak:
A nagy ünnepen felolvasott könyvek: az „Öt tekercs”

- 1) Ruth könyve — az aratás, azaz a „hetek ünnepén”
- 2) Énekek Éneke — a páska ünnepén
- 3) Prédikátor — a lombsátrak ünnepén
- 4) Jeremiás Siralmi — a Templom elpusztításának napján
- 5) Eszter könyve — a *púrím*-ünnepen

A magyar nyelvű Biblia (a latin Vulgatát követve) ezeket a könyveket a műfajuknak megfelelően sorolta be:

- Ruth és Eszter: történeti könyvek között
- Prédikátor és Énekek Éneke: tanító jellegű művek legvégén
- Jeremiás Siralmi: Jeremiás könyve mögött

Ruth könyve

A könyv szerkezete, tartalma

- 1 1–5: Naomi sorsa rosszra fordul Moáb országában
 6–19a: Naomi visszatér Betlehembe, Ruth vele megy
 19b–22: A keserű megérkezés
- 2 1–3: Ruth kalászszedéssel gondoskodik Naomiról
 4–17: Boáz, a föld gazdája szeretettel bánik Ruthal
 18–23: Ruth és Naomi beszélgetése
- 3 1–5: Naomi tanácsa
 6–15: Ruth és Boáz éjszaka találkozik a mezőn: Boáz megkéri Ruthot
 16–18: Ruth és Naomi beszélgetése
- 4 1–12: Tárgyalások a városkapuban: Naomi rokona lemond Ruth kezéről
 13–17: Boáz feleségül veszi Ruthot, Óbéd születése

4,18–21: Dávid nemzetségtáblázata (vö. 1 Krón 2,5.9–15)

Ez egy régi, történetileg is hiteles elbeszélés:

- Dávid valóban betlehemi származású (vö. 1 Sám 17,12; Mik 5,1)
- A násznép áldásában szereplő Pérec (4,12) Dávid egyik őse (1Krón 2,5.9–15)
- Utólag nem adnak egy moábi dédszülőt a dicső Dávidnak

A szereplők beszédes nevei:

Elímelek = „Az én Istenem a király”

Naomi = „Az én örömöm”

Mahlón = „Betegség”

Kiljón = „Sorvadás”

Orpá = „Nyakasság”

Ruth = „Segítőtárs”

Boáz = „Erő van benne”

4,18–22: A könyv legvégén álló nemzetségtáblázatot utólag, az 1Krón 2,5.9–15-ből vették át.

A könyv tanítása:

*I) A család iránti hűség, és a ránk bízottakért való felelősségvállalás:
az ember a gondviselő Isten munkatársává válhat*

II) Isten az áldozatkésztséget gazdagon megjutalmazza

III) A nemzetiségi kérdés másodlagos a vallás és a család szempontjából:

- Az idegenek és a zsidóság kölcsönös egymásrautaltsága
- Nem a nemzeti elhatárolódás a megoldás, hanem a befogadás
- Isten segítő kezét fogadjuk el velük

A könyv keletkezése:

A fogság után Ezsdrás törvényei (Kr. e. 5. század) szigorúan megtiltották, hogy a zsidó férfiak idegen származású nőket vegyenek el, és elrendelték a egyes házasságok felbontását (Ezsd 9–10; Neh 13,23–27).

Ezek a rendelkezések sokak ellenkezését is kiváltották.

Az ő köreiből származhatott a könyv szerzője.

Jónás könyvével és a prófétai iratok számos kiegészítésével együtt a nemzeti bezárkózás, az idegenektől való etnikai elkülönülés ellen emeli fel a hangját.

Eszter könyve

A könyv tartalma:

I) 1–2: A zsidó Eszter a perzsák királynéja lesz

1. Ahasvérós király megfosztja Vastit királynéi méltóságától
- 2,1–8: a zsidó Eszter lesz az új királyné. Gyámja, Mordokaj is az udvarba kerül
- 2,19–23: Mordokaj leleplez egy király elleni összeesküvést

II) 3–9: Terv a zsidók megsemmisítésére, és annak megghiúsulása

3. Hámán megharagszik Mordokajra és elhatározza a zsidók kiirtását
A király szabad kezét ad Hámánnak
A népiítés napjának kisorsolása (*púrím*) és a rendelet kihirdetése
4. Mordokaj ráveszi Esztert, hogy járjon közbe népéért
5. Eszter lakomára hívja a királyt és Hámánt
A távozó Hámán meglátja Mordokajt, és háza udvarán bitófát állíttat neki, s elhatározza, hogy másnap kivégezteti
6. A király álmatlan éjszakája, Mordokaj kitüntetése, Hámán megaláztatása
7. Eszter második lakomáján feltárja származását, és népéért könyörög
Hámán leleplezése és bukása
8. Mordokaj Hámán utódja lesz
Elrendelik a zsidók ellenségeinek kiirtását
A zsidóság öröme
9. A zsidók leöldösik ellenségeiket

III) 9,20–32: A *púrím* ünnepének elrendelése

IV) 10,1–3: A Birodalom és a zsidóság boldogulása

Ahasvérós uralma megerősödik, Mordokaj tekintélye megszilárdul

A könyv célja:

A *púrím* ünnep eredetének magyarázata

púrím = „sorsvetés”, azaz: „a Sorsvetés napja”:

Hámán sorsvetéssel jelölte ki a zsidók vesztének napját (3,7; 9,24.26)

Ez „az evés-ivás és az öröm napja, amikor egymásnak ajándékokat,
a szegényeknek pedig adományokat küldenek.” (9,22)

A könyv keletkezésének ideje:

Kr.e. 300 és 100 között keletkezhetett:

- a perzsa korra vonatkozó adatok pontatlanok
- a hellenista korban ezzel a történettel az üldözött zsidóknak akartak biztatást és bátorítást is adni (lásd Dániel történeteit)
- Eszter és Mordokaj nem szerepel Sirák könyvében (Kr.e. 190)
- a könyv görög fordítása a záradék szerint Kr.e. 114-ben már kész
- a 2Makkabeus 15,36 már feltételezi a könyv ismeretét (Kr.e. 124–70)

Helye a kánonban:

A zsidóság is sokáig vitázott, hogy bevegység-e a Szentírásba:

- nem Isten a szabadító, hanem emberek
- a szereplők nem tűnnek vallásosnak: nincs imádság, nincs hitvallás
- az elbeszélő nem utal Istenre a cselekmények végső szerzőjeként sem
- még csak Isten neve sem szerepel a könyvben
- a megtorlás és a vérengzés felmagasztalása

Csak Kr.u. 100 körül veszik fel a kánonba,
de egészen a IV. századig vitatkoznak rajta.

A qumráni barlangokból csak ennek a bibliai könyvnek
nem kerültek elő töredékei.

Az Újszövetség egyetlen egyszer sem idézi.

A keresztyén egyházban is sokáig vitatott a tekintélye:

Fontos, II–IV. századi kánon-jegyzékekből sorra kimaradt

A VII. századig nem írtak hozzá keresztyén kommentárt.

Kálvin János nem írt hozzá kommentárt.

Luther Márton véleménye róla: „a bosszúállás himnusza”.

A könyv tanítása:

- Isten bajban lévő népe védelmére siet
- a gonoszok terve visszahull kiötlői fejére
- az emberi tervek és tettek mögött is a gondviselő Isten áll
- Isten emberi eszközöket használ fel eszközül
- Az üldözések idején is hűnek kell maradni
a hithez (Mordokaj nem hajt térdet)
és a néphez (Eszter)
- A hívők világi „karrierje” az egyház érdekeit is szolgálhatja
- Egyszer minden „rejtőzködő hívő” életében eljöhethet
a színvallás órája

Az Énekek Éneke

I) A könyv tartalma

a héber szerelmi költészet mintegy harminc darabja

- lakodalmi énekek
 - a vőlegény és a menyasszony a király
 - és a királynő (a 3,6–11 szerint maga
 - Salamon, a 7,1 szerint a menyasszony
 - az ő kedvese/felesége)
- szerelmi énekek

Töretlen életöröm, a földi keretek között megtalálható boldogság ünneplése, a szerelmi örömök iránti vágyakozás és a beteljesült szerelem feletti boldogság.

Az egyes énekek függetlenek, a könyvnek nincs „cselekménye”.

II) A könyv keletkezése

Salamon király lenne a szerző? (így az 1,1)

- 1) Salamonnak sok felesége és nagy háreme volt (1Kir 11,3).
- 2) Salamonnak az 1Kir 5,12 szerint 3000 példabeszédet és 1005 éneket szerzett.
- 3) A 3,6–11 a vőlegényt Salamonnak nevezi.

Az énekek nem származhatnak tőle:

- 1) Az énekek nyelvezete a héber nyelv kései fejlődési fokát mutatja; az arám erős befolyása,
- 2) Egy perzsa és egy görög jövevényszó is található benne
- 3) A „Salamon” név a 3,6–11-ben csak a vőlegény dicsérő megnevezése

Az énekek a Kr. e. 3. században, Salamon után 700 évvel (!) keletkezhetnek
– valahol Jeruzsálem környékén (1,5; 2,7; 3,5.13 stb., illetve 3,11).

Ezek népdalok

- és nem lakodalmi műdalok
- nem a politikából kiszorul előkelők énekei

III) A könyv egy „dráma” forgatókönyve?

- 1) a mű Salamon és egy szegény vidéki leány beteljesült szerelméről szól
- 2) egy vidéki leányt elszakítanak kedvesétől, és Salamon háremébe kényszerítik
- 3) a könyv Isten és Izrael kapcsolatát, közös történetét énekli meg

Nem, a könyv egymástól független énekek laza gyűjteménye.

IV) A könyv tanítása

Isten neve legfeljebb csak egyetlen egyszer fordul elő benne (8,6).

1) A könyv Isten és népe viszonyáról szólna?

- a próféták gyakran beszélnek házasságként, illetve szerelemként Isten és népe kapcsolatáról (Hós 1–3; Jer 2; 31,17–22; Ez 16; Ézs 54,4–8; 62,4–5).
- ezt a metaforát az Újszövetség is ismeri és használja (Mt 25,1–13; Jel 19,6–10).

De ez nem a könyv eredeti üzenete, ez a kánonalkotók magyarázata!!!

2) A könyv a szerelemtől és a földi boldogság lehetőségéről szól

Ezek szerelmi, illetve lakodalmas énekeknek, amelyek az emberi test, a szerelem és a természet szépségéről, a férfi és a nő egymás utáni vágyódásáról, egymásra találásának testi és lelki örömeiről szólnak.

3) A Biblia a szerelmet és a szexualitást Isten teremtői akaratára vezeti vissza:

- Maga Isten teremtette férfivá és nővé az embert (1Móz 1,27),
- Ő maga rendelte társául az egyiket a másiknak, hogy ketten egy testté legyenek (1Móz 2,18kk).
- a próféták ezért hasonlíthatták Isten és népe viszonyát a házassághoz és a szerelemhez,
- a Példabeszédek ezért hasonlíthatja az Istennek tetsző bölcsességet a feleség szerelméhez (Péld 5) és gondoskodó kedvességéhez (Péld 31,10–31).

Természetesen a könyv nem a szabad szerelem hirdetője!

4) A könyv pozitív üzenete a Biblia egyéb tanításával – így a Tízparancsolattal, a 3Móz 18–20 és a Hegyi Beszéd tanításával – együttesen érvényes.

Jeremiás Siralmi

Szerkezet

A könyv öt éneket tartalmaz (= öt fejezet).

Az ötből négy alfabetikus költemény

1. ének: minden vers az ábécé következő betűjével kezdődik (22 vers)

2. ének: minden vers az ábécé következő betűjével kezdődik (22 vers)

3. ének: 3–3 vers az ábécé következő betűjével kezdődik (66 vers)

4. ének: minden vers az ábécé következő betűjével kezdődik (22 vers)

5. ének: nem alfabetikus költemény, de ez is 22 versből áll

A középpontban tehát áll a leghosszabb, 66 verses költemény áll: 1–2. — 3 — 4–5.

(A könyv mondanivalójának központi gondolatát is itt kell majd keresni!)

Tartalom:

Nebukadneccar babiloni király Kr. e. 587-ben elfoglalja és lerombolja Jeruzsálemet, a Templomot kifosztja és felégeti, Cidkijjá királyt és a vezetőket Babilóniába hurcolja (2Kir 25)
↳ a babiloni fogság (Kr. e. 587–538).

Az énekek Jeruzsálemnek siratják, pusztulását panaszolják el.

1. ének: A szenvedés leírása, könyörgés az emberek együttérzéséért és Isten irgalmáért.
2. ének: A tragédia *Isten jogos büntetése* volt – Sion leányának ezért reménytelen helyzetében Istenhez kell fordulnia. A szerző Istennél irgalomért könyörög.
3. ének: *Egyes szám első személyben szólal meg a megszemélyesített nép: Leírja szenvedéseit, majd kifejezi bizalmát, hogy a csapások csak megtisztítani akarják a népet: Isten nem elpusztítani akarja népét, hanem azt akarja, hogy az megtérjen!*
4. ének: A szenvedés leírása – a tragédiát a vezetők, a papok és a hamis próféták *bűne okozta*. A kárörvendő Edóm Jeruzsálem sorsára jut, Sionnak azonban Isten végül majd megbocsát.
5. ének: a szenvedés leírása, könyörgés Isten irgalmáért.

Tehát nem csak panasz:

Ott van benne a bűnvallás, a könyörgés és a bizalom is.

Az énekek szerzője Jeremiás próféta lenne?

„jeremiáda” – szünni nem akaró panasz: még a nyelvünkben is meghonosodott.

Már az Ószövetség görög fordítása (Kr.e. 200 körül) is Jeremiást mondja a szerzőnek.

↳ ezért tették már ekkor a könyvet Jeremiás próféta könyve mögé.

- 2Kron 35,25: „*Jeremiás siratódalt szerzett Jósiásról...*” – más siratóénekeket is szerzett?
- a könyv sok ponton Jeremiás könyvének panaszaihoz hasonlít.

Ám a könyv maga sehol nem nevezi Jeremiást a szerzőnek – és ki is zárható, hogy ő írta volna:

- Cidkijjá királyt a könyv a nép „éltető leheletének” nevezi – Jeremiás viszont keményen elítélte őt bűneiért (4,20, vö. Jer 24,8)
- Jeremiás nem reménykedett Egyiptom segítségében, sőt a benne való bizalmat bűnnek nevezte – nem úgy, ahogy az énekek szerzője (4,17, vö. Jer 37,5–8)
- A pusztulás után nem szűnt meg Jeruzsálemben a prófétai szó, ahogy az énekek állítják – hiszen éppen Jeremiás is tovább prófétált (2,9, vö. Jer 42,4–22)
- Az énekek a pusztulásért az atyákat is hibáztatják – amivel Jeremiás keményen vitába szállt (5,7, vö. Jer 31,29–30)

A szerző tehát egy névtelen túlélő Jeruzsálemben vagy környékén

- A fájdalom nagysága, a részletes leírás szemtanú szerzőt és hallgatót feltételez.
- Az énekek nem sokkal a város pusztulása után keletkezhettek.

- Az otthonmaradtak sorsával foglalkozik (5,9: pénzért isszák saját vizüket, szedhetik saját fájukat), nem az elhurcoltakéval (bár őket is említi: 2,9: a király és vezérek fogságban).
- A szerző a fogság előtti vezető réteghez állhatott közel.

Júdában a fogság idején rendszeresen tartottak bűnbánati istentiszteleteket.

(lásd Zak 7,3.5; 8,19)

Ezek az énekek ilyen panasz-istentiszteleteken hangozhattak.

A zsidóság ma is egy évben egyszer megemlékezik Jeruzsálem pusztulásáról – ekkor olvassák fel ezt a könyvet.

A könyv üzenete

A könyv nem reked meg a fájdalom leírásánál.

Nem vádaskodik, Istenre mutogatva.

Magyarázatot is keres és talál a szomorú helyzetre:

- A pusztulás oka Isten jogos haragja (nem pedig hűtlensége vagy gyengesége).
- A város és az ország a bűnei miatt lakolt meg.
- Hiba volt hallgatni a hamis prófétákra.
- Hiba volt Isten helyett emberekben és országokban reménykedni.
- Amit Isten jó előre megmondott, az bekövetkezett.

- A bajban egyedül maga Isten nyújthat segítséget.
- Az őszinte bűnbánatot Isten elfogadja, és hajlandó lesz megkönyörülni a népén.
- Addig is a népnek alázattal kell hordoznia a büntetését, mint Isten atyai fenyítését.

1–2 Krónikák

A könyv neve

Héber: (*széfer*) *dibré hajjámím* = „a napok eseményei”, „évkönyv”

LXX: *paraleipomena* = „a kihagyott dolgok”

Vulgata: *libri paralipomenon*

Hieronímusz: *chronicon totius divinae historiae* = Krónikák

A könyv tartalma, felépítése

I) 1Krón 1–9: A Templom (Dávid) előtti korszak

- Izráel (1Krón 1), Júda (1Krón 2, vö. 5,2) és Dávid családjának kiválasztottsága (1Krón 3).
- Júda, Benjámin és Lévi törzse a megsemmisült izráeli törzsek egyetlen legitim örököse

II) 1Krón 10–2Krón 9: A Templom megalapítása

- 1Krón 10–29: Dávid hatalomra kerülése, a templomépítés előkészítése
- 2Krón 1–9: Salamon megépíti és beüzemeli a Templomot.

III) 2Krón 10–36: A Templom és a gyülekezet története

- 2Krón 10,1–11,4: Észak elveszett
- A királyok portréjában „toposzok” használata
*Áldás: jól megszervezett hadsereg, építkezések,
katonai siker, idegen népektől befolyó adó, sok feleség, bő
gyermekáldás*
Átok: katonai vereség, betegség, összeesküvés

A mű kanonikus forrásai

Gen–Num és az 1Sám–2Kir – egy korai szövegtípus

A Krónikás forrás-hivatkozásai

I) Királyi annáleszek (vö. 1Krón 5,17):

- Izráel királyainak a könyve (1Krón 9,1; 2Krón 20,34)
- Izráel királyainak a története (2Krón 33,18)
- Az Izráel és Júda királyairól szóló könyv
(2Krón 27,7; 35,27; 36,8)
- Júda és Izráel királyainak a könyve/királyairól szóló könyv

(2Krón 16,11; 25,26; 28,26; 32,32)

- A királyokról szóló könyv „midrása” (2Krón 24,27)
- Dávid király története (1Krón 27,24)

II) Tizenhárom próféta könyv:

- Sámuel látnok, Nátán próféta és Gád látnok története (1Krón 29,29: Dávidról)
- Nátán próféta története, a silói Ahijjá próféciája és Jedó látnoknak Jeroboámról, Nebát fiáról írt látomása (2Krón 9,29: Salamonról)
- Semajá próféta és Iddó látnok története (2Krón 12,15: Roboámról)
- Iddó próféta midrása (2Krón 13,22: Abijjáról)
- Jéhúnak, Hanáni fiának történetei, amelyeket fölvettek az Izráel királyairól szóló könyvbe (2Krón 20,34: Jósáfátról)
- „megírta Ézsaiás próféta, Ámóc fia” (2Krón 26,22: Uzzijjáról)
- Ézsaiás prófétának, Ámóc fiának a látomása = Ézsaiás könyve (2Krón 32,32: Uzzijjáról)
- A látnokok /Hózáj?/ beszédei (2Krón 33,19: Manasséról)

Mindkettő az 1Sám–2Kir könyvekre vonatkozik!

A mű kánonon kívüli forrásai (M. Noth)

– a fogság utánra nyúló nemzetségtáblázatok
– a júdai királyok háborúiról és katonai építkezéseiről szóló adatok:

- Roboám megerősített városai (2Krón 11,5–11*)
- Abijjá hódításai (2Krón 13,19)
- Ászá hadereje (2Krón 14,7), illetve harca az etiópokkal (2Krón 14,8–14)
- Jósáfát hadseregének vezetői (2Krón 17,14–18)
- Uzzijjá háborúi (2Krón 26,6–8a) és építkezései (2Krón 26,9.15*)
- Jótám építkezései (2Krón 27,3b–4) és háborúja az ammóniakkal (2Krón 27,5)
- Áház idejében a filiszteusok által elfoglalt városok jegyzéke (2Krón 28,18)
- Ezékiás és a Siloám alagút (2Krón 32,30)
- Manassé építkezései Jeruzsálemben (2Krón 33,14*)

A könyv keletkezése

1) M. Noth (1948) és W. Rudolph (1955) kiegészítő modellje

- Lényegében egyetlen szerző a késő perzsa- kora hellenista korban
- A nemzetségtáblák bővítése, kisebb, későbbi kiegészítések
- Nincs átfogó átdolgozás

2) K. Galling (1954) réteg-modellje

- Kr.e. 300 körül: első kiadás; ez az 1Sám–2Kir kivonata
- Kr.e. 200 körül: alapos szerkesztői átdolgozás: a kultusz fontossága, a hívők anyagi felelőssége, a nemzetségtáblák felduzzasztása

3) F. M. Cross (1975) blokk-modellje

- Alapréteg: 1Krón 10–2Krón 34 és 2Krón 34,1–Ezsd 3,13: Dávidita-barát mű, Kr.e. 520 előtt
- Ezsdás missziója, Kr.e. 458 után: Hozzákapcsolják az Ezsdás-elbeszélések ősbib változatát, az arám szövegblokkokat (Ezsd 5,1–6,19) és a Zerubbábelről szóló elbeszéléseket (3Ezsd 3,1–5,6)
- Kr.e. 400 körül: Nemzetségtáblázatok és Nehémiás emlékiratának befűzése (1Krón 1–9), a Zerubbábelhez fűződő részletek eltávolítása (3Ezsd 3,1–5,6). Papi beállítottság

4) J. P. Porter (1979) és M. Oeming (1990) „Krónikás-iskola” modellje

- A mű egy hosszabb időn át tevékenykedő szerzői kör vagy iskola terméke
- Egymástól független kiegészítések

Datálás

Kr.e. 400 és 200, illetve Kr.e. 330–250 között:

- Círus-ediktum (Kr.e. 538): a fogság utáni kor
- Kultikus érdeklődés: áll a második templom
- Dávid és Józsué főpap nemzetségtáblázata: a hazatérés után még további öt nemzedék (1Krón 3,19–24 és Neh 12,12–21) – ez Kr.e. 420/400
- 1Krón 29,7: fizetőeszköz a perzsa *dárik*
- Ezsd–Neh könyve Kr.e. 300 tájékán íródhatott
- Samaritánus-ellenesség:
 - Júda elszakad Samáriától: Kr.e. 445
 - Önálló samaritánus vallási közösség: Kr.e. 350–330

Szerzők: Léviták

- rájuk koncentrál – az áronita papsággal szemben is (2Krón 29,34; 30,22; 31,18)
- jogkörüket a laikusok és a papok rovására is bővíti

A könyv tanítása

I. A kultusz és a jeruzsálemi Templom fontossága

- ez az egyetlen legitim kultuszhely

II. Uralkodók megítélése

- más áldozóhelyek eltűrése
- a Templomról való gondoskodás

III. A papok és lévíták fontossága

- Az áronita *clerus maior* és a lévita *clerus minor* különvált
- A lévíták legfontosabb feladata: segédkezés az áldozatnál, a templomi zene és éneklés

IV. Teokrácia

- A nép igazi ura maga Isten
- A király szerepe: a Templomról való gondoskodás

V. Dávid nagyra értékelése

VI. A megfizetés következetesen végigvitt tana

- Ászá lábbetegsége (1Kir 15,23 –2Krón 16,7–10)
- Jóás bukása (2Kir 12,18–21 – 2Krón 24,17kk)
- Uzzijjá poklossága (2Kir 15,5 – 2Krón 26,16–21)
- Manassé megtérése (2Krón 33,1–20, vö. 2Kir 21,1–18)
- Jósiás halála (2Krón 35,20–24, vö. 2Kir 23,29k)

VII. A samaritánusok elleni polémia

- Az északi törzsek elszakadtak Isten népétől (2Krón 13,5.8; 6,5b)
- Ők mind bálványimádók (2Krón 11,13–17; 13,5–12)
- Ők „az Úr gyűlölői” (2Krón 19,2)
- Mégis egyfajta nyitottság: mindazok iránt, akik csatlakozni kívánnak a jeruzsálemi kultuszhoz
- Jósáfát (2Krón 19,4) és Ezékiás reformjaiba őket is bevonja (2Krón 30,6kk), ugyanígy Jósiás (2Krón 34,6.21.33)

VIII. Júda jövője

A) Eszchatológikus remények?

- Az írópróféták eszkatológiai jövődöléseire még csak utalást sem tesz
- A megfizetés tana: minden nemzedék megéli jutalmát vagy büntetését

B) Számol a júdai királyság helyreállításával?

- a teokrácia a földi uralkodók nélkül is megvalósítható
- a 2Sám 7,16 ígéretét nem a dinasztíára, hanem *Isten*

királyságára és Salamonra vonatkoztatja
(1Krón 17,11–14; 22,10; 28,6k)

- Dávid nemzetségtábláját a babiloni fogság után is továbbvezeti
- A Dávid utódainak szóló áldás érvényes (1Krón 17,27)
- A királyság idealizálása – pozitív emlékek

Ezsdrás–Nehémiás könyve

Ezsdrás–Nehémiás: eredetileg egyetlen, összefüggő könyv

3Ezsd (Lxx): 2Krón 35,1–36,21; Ezsd 1,1–4,5; 5–10; Neh 7,72–8,13a + 3Ezsd 3,1–5,6

4Ezsd (Vulgata): apokalipszis, nincs köze a kánoni Ezsd–Neh anyagához.

A könyv szerkezete

- Ezsd 1–6: A hazatérés története
- Ezsd 7–10 + Neh 8–10: Ezsdrás története
- Neh 1–7 + 11–13: Nehémiás története

Kronológiai egyenetlenségek:

I. Az Ezsd 4,6–23 *későbbi*, mint a mögötte álló Ezsd 4,24–6,18

II. A Neh 8,kk-nek *korábbi*, mint az Ezsd 9,1kk

III. Ezsdrás nem Nehémiás után, vagy vele egy időben, hanem *utána* működött

Nehémiás fellépése: *Első* Artaxerxész alatt: Kr.e. 445–434

Ezsdrás fellépése: *Második* Artaxerxész alatt, Kr.e. 398 (Ezsd 7,7)

Ezsdrás és Nehémiás kortársak voltak:

- az anyag elrendezése
- a Neh 8,9; 10,1; 12,26 megjegyzései

Ezsdrás csak Nehémiás után működhetett:

- a két férfi nem említi meg a másikat
- Ezsdrás nem várhatott a reformjával tizenhárom évet (vö. Ezsd 7; Neh 8)
- a Neh 13 intézkedései még nem tudnak Ezsdrás reformjáról
- Ezsdrás Jeruzsálemet már felépítve, benépesítve találta (Ezsd 10)
- a Neh 12,26 listája Nehémiást Ezsdrás előtt hozza
- a Neh 12,47 listája Nehémiás előtt Ezsdrást még nem említi
- az elefenatinei levelek Kr.e. 408/411-ben Ezsdrás reformjait még nem ismerik

A könyv forrásai

A. Ezsd 1,1–4,5

- Ezsd 1,2–4: Círus rendelete
- Ezsd 1,9–11a: A visszaszolgáltató templomi edények listája
- Ezsd 2,1–67: A „hazatértek” listája (áttemelve a Neh 7,6–68-ba is).

B. Ezsd 4,6–6,18: A templomépítés arám krónikája

C. Ezsd 7–10 + Neh 8–10: „Ezsdrás emlékiratai”

egyres szám első személy: Ezsd 7,27–9,15

egyres szám harmadik személy Ezsd 7; 10; Neh 10

Valóban Ezsdrás a szerző: Budde, Rudolph; Sellin-Fohrer; Weiser

A Krónikás a szerző: Noth; Schmidt

A Neh 9–10 későbbi kiegészítés?

D. Neh 1,1–7,5a + 12,27–13,31: Nehémiás emlékirata

Ön-igazolás szándéka: Neh 3,36k; 6,14; -- 5,19; 13,14.22b.31

A Krónikásétól eltérő stílus és szóhasználat

Forrásai:

- a várfalak építőinek a listája (Neh 3,1–32): Nehémiás vagy a Krónikás

A Krónikás illeszti a memoárba:

- Neh 7,6–72a (az Ezsd 2,1–70-ből átemelve)

- Jeruzsálem lakóinak a listája: 11,3–19

- a Jeruzsálemen kívül élő papok és léviták lakóhelyei: 11,20–36

- a papok és léviták listája: 12,1–26

A könyv előállása, datálása

A) A Krónikás történeti mű részeként született?

B) A Krónikás írta, de valamikor az 1–2 Krónikák előtt

C) Az 1–2 Krónikák előtt keletkezett forrásmű

Nehémiás emlékiratai:

Kezdetől fogva a részét képezték-e az 1Krón–Neh műnek?

(Noth, Kratz)

Csak jóval később illesztették bele a Krónikás történeti műbe?

(Galling, Bright, Hölscher és Mowinkel)

3Ezsdrás: - az Ezsd–Neh eredeti, rövidebb változatát őrzi? (Pohlmann)

- utólagos kivonata? (Sellin-Fohrer; Kaiser, Schmidt)

A könyv datálása:

- Neh 12,10–11: a főpapok jegyzéke

- Ezsd 2,69; Neh 7,69–71: drachma

Kortörténeti események

- 539 Círus elfoglalja Babilont
538 Círus rendelete (Ezsd 6,3–5; Ezsd 1,2–4 par. 2Krón 36,22k)
Sésbaccar hazatér
520 körül Zerubbábel és Jésua hazatér
522: Gaumata megszerzi Kambüzésztől a trónt. Dárius ellene fordul és legyőzi.
522–520 állandósuló lázadások a Birodalom egész területén
Júdeában messianisztikus remények (Haggeus, Zakariás)
- 515 Elkészül a jeruzsálemi templom**
-
- 460–454 Egyiptom fellázad
450 körül I. Artaxerxész leállíttatja a jeruzsálemi várfalak építését
449/448 újabb egyiptomi lázadás
449 béke a görögökkel
432 a peloponészoszi háború kezdete
az edómiak benyomulnak Júdeába
- 445–424: Nehémiás működése (Neh 2,1; 5,14; 13,6)**
423/422 Nehémiás visszatér Jeruzsálembe
- 398 Ezsdrás működése**

A Zsoltárok könyvének felépítése

I. könyv: Zsolt 1–41

- 1** A könyv prologusa: Boldog az, aki az Úr "törvényéről elmélkedik éjjel-nappal"
2 Eszkatológikus keret I.: Isten felkentjének jövőbeli diadala
-

3–41 *Dávid zsoltárai I.*

II. könyv: Zsolt 42–72

42–83: *Elohista zsoltárok*

42–49: Kórah fiainak tanítókölteményei

51–71: Dávid zsoltárai II.

72: Salamon zsoltára

III. könyv: Zsolt 73–89

73–83: Ászáf zsoltárai

84–89: *Függelék az Elohista zsoltárokhoz*

84–85; 87–88: Kórah fiainak zsoltárai

86: Dávid zsoltára

88: Az ezráhi Hémán tanítókölteménye

89: Az ezráhi Étán tanítókölteménye

IV. könyv: Zsolt 90–106

90: *Mózes imádsága*

93, 96–99 (és 47): *"Uralkodik az ÚR!" zsoltárok*

104–106 (és 135): "Dicsérjétek az Urat!", avagy "Halleluja" zsoltárok

V. könyv: Zsolt 107–150

108–110: *Dávid zsoltárai III.*

111–117: "Dicsérjétek az URat!" zsoltárok

120–134: *Zarándok zsoltárok, avagy a "Grádicsok énekei"*

138–145: *Dávid zsoltárai IV.*

146–150: "Dicsérjétek az URat!" zsoltárok

148–149: *Eszkatológikus keret II*

150: *Záró doxológia*

A Példabeszédek könyvének szerkezete

A	1–9	Prológus	IV–III. sz.
B	10,1–22,16	„Salamon példabeszédei.”	VIII. sz.
c	22,17–24,22	„A bölcsek szavai”	VII. sz.
d	24,23–34	„Ezek is a bölcsek mondásai:”	királyság?
E	25–29	„Ezek is Salamon példabeszédei, amelyeket Ezékiásnak, Júda királyának emberei gyűjtöttek össze:”	
	<i>E1: 25–27</i>		VIII. sz.
	<i>E2: 28–29</i>		IV–III. sz. ?
f	30,1–14	„Ágúrnak, a masszái Jáke fiának beszéde.”	III. sz. ?
g	30,15kk	Szám-mondások	korai királyság
h	31,1–9	Lemúél masszái király beszéde, amelyre anyja tanította.”	királyság
i	31,10–31	Epilógus	IV–III. sz.

A gyűjtemények sorrendje az LXX-ben:

A B c – f – d – g h – E i

A Példabeszédek könyvének előállása

Péld 1–9: Az ifjúkori asszonyként megszemélyesített bölcsesség

A bölcs mondások gyűjteményei (10,1–31,9)
Ebben szerkesztői kapocs: 15,33; 16,16; 23,15–18?

Péld 31,10–31: A „derék asszony dicsérete” :

Az asszonyként megszemélyesített bölcsesség

* * *

Datálás: Kr. e. IV–III. század

- 1–9: a bölcsesség nőként való megszemélyesítése:
a hellén Ízisz kultusz hatása
- ez a hellén bölcsesség-irodalom virágkora
- 31,27: a perfectumi alakok közé becsempészett participium
– utalás a görög *szofia* „bölcsesség” szóra

Jób könyvének szerkezete

I. KERET-ELBESZÉLÉS: PROLÓGUS (1,1–2,10)

Átvezetés: Jóbot felkeresi a három barátja (2,11–13)

BÖLCSELKEDŐ RÉSZ: JÓB ÉS BARÁTAINAK VITÁJA

3: Jób monológja

4–27: Elifáz, Bildád, Cófár és Jób beszédváltásai

- Elifáz – Jób – Bildád – Jób – Cófár – Jób (4–14)
- Elifáz – Jób – Bildád – Jób – Cófár – Jób (15–21)
- Elifáz – Jób – Bildád – Jób (22–27)

28: Ének a bölcsességről

29–31: Jób zárszava

32–37: Elihú beszédei (32–33; 34; 35; 36–37)

38,1–42,6: Isten két beszéde és Jób két válasza

- Isten (38,1–40,2) — Jób (40,3–5)
- Isten (40,6–41,26) — Jób (42,1–6)

Átvezetés: Jóbnek barátjaival szemben igaza van (42,7–10)

II: KERET-ELBESZÉLÉS: EPILÓGUS (42,11–17)